

بِسْمِ تَعَالَى

خلاصه کتاب مفاتیح الحیات

هدف خلقت: ۱- عبادت (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)؛ «ما انسان را تنها برای بندگی آفریدیم»
۲- آبادانی زمین (هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا)؛ «او شما را از زمین آفرید و آبادانی آن را از شما خواسته است.»

پس خداوند هم راه عبادت را مشخص نموده هم راه عمران دنیا را. دنیا باید طوری آباد شود که انسانها به یاد خداوند بیفتند و نگاه به سراسر عالم نگاه به آیت الهی باشد.

با توجه به اینکه در برخی روایات ثواب و عقاب برای اعمال مشخص شده است لازم به تذکر است که حساب ثواب و عقاب آخرت با محاسبات دنیایی سنجش پذیر نیست. چون آخرت ابدی است و دنیا گذرا. کالای آخرتی هم غیر از کالای دنیایی است. برای یک میوه آخرت اگر جن و انس جمع بشوند نمی توانند خصوصیات آن را بنویسند میوه آخرتی هم رفع عطش می کند هم رفع گرسنگی چون ابدی است. از امام رضا علیه السلام سوال شد میوه ممنوعه خرما بود یا انگور یا گندم؟ فرمود: همه اش درست است چون درخت آخرتی مثل درخت دنیا نیست که فقط یک میوه بدهد بلکه با اراده انسان بهشتی همه میوه ای می دهد. یفجرونها تفجیرا (انسان/ ۶) یعنی اینکه در دنیا انسان هر جا چشمه باشد ساکن می شود ولی در آخرت چشمه را هر جا بخواهد ایجاد می کند ۹۵/۱۰/۶.

فصل اول: تفکر و تدبیر

اهمیت تفکر

اندیشیدن از اوصاف خردمندان است. (ان فی خلق السموات و الارض ... لایات لاولی الالباب) (آل عمران/ ۱۹۰)

پیامبر صلی الله علیه و آله به ابن مسعود می فرمایند: کار باید با دانش و خرد باشد چونکه خداوند می فرماید مثل آن

زن نباشید که بافته اش را پس از محکم کردن رشته رشته می کرد. (ولا تكونوا کالتی نقضت غزلها من بعد قوه انکاثا) (نحل/ ۹۲)

دو رکعت نماز سبک باتدبیر، از نماز در تمام شب بهتر است و فرمود: نشانه خردمند این است که هنگام سخن تدبیر کند اگر مفید بود بگوید اگر زیان داشت سکوت کند. شخصی از رسول خدا صلی الله علیه و آله توصیه خواست. پیامبر سه بار پرسیدند: اگر سفارش کنم انجام می دهی؟ شخص گفت آری. پیامبر فرمودند: هرگاه خواستی کاری انجام دهی درباره سرانجام آن تدبیر کن اگر باعث رشد بود انجام بده و اگر باعث گمراهی بود بپرهیز.

علی علیه السلام: عبادتی که تفکر در آن نباشد سودی ندارد و فرمود: در قرائت قرآن اگر تدبیر نباشد سودی ندارد. و در وصیت به محمد بن حنفیه فرمود: هر کس در کارها بدون توجه به عاقبت کار وارد شود در معرض رخدادهای بسیار زشت قرار می دهد و تدبیر پیش از عمل تورا از پشیمانی ایمنی می بخشد.

ابن کوّاء از امیرمؤمنان (سلام الله علیه) درباره ویژگی های اسلام پرسید. آن حضرت فرمود: خدای متعالی اسلام را تشریح کرد و آن را پوششی برای عاقبت اندیشان و [سبب] فهم تیزبینان قرار داد؛ نیز فرمود: برترین عبادت اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست. امام رضا (سلام الله علیه) نیز می فرماید: عبادت به فراوانی نماز و روزه نیست. عبادت واقعی، تفکر در کار خدای جلیل است. ۹۵/۱۰/۷

تدبیر در امور

پیامبر فرمودند: خدا دوست می دارد هر یک از شما وقتی کاری می کنید آن را محکم انجام دهید. امام صادق (سلام الله علیه) می فرماید: سه چیز فرد را از دستیابی به مقامات عالی باز می دارد: کوتاهی همت، کم تدبیری [چاره جویی] و ناتوانی در اندیشه؛ نیز درباره تدبیر سلمان فارسی می فرماید: او هزینه یک سال را از

و فرمود بر شماست که هم علم را یاد بگیرید هم ادب را چون که عالم گرامیست هر چند به خاندان خاصی منتسب نباشد و تهیدست باشد و جوان.

فضیلت تعلیم و تعلم (یادگرفتن و یاد دادن)

رسول اکرم صلی الله علیه و آله: آموزش علم به دیگران برای رضای خدا حسنه و یادگیری آن عبادت و گفتگوی علمی تسبیح و کاربرد دانش جهاد و آموزش دادن آن به کسی که نمی داند صدقه و بخشیدن آن به کسی که صلاحیت دارد سبب قرب الهی است. و فرمود: هر کس بخشی از دانش را فراگیرد تا برای رضای خدا به مردم یاد دهد خدا پاداش ۷۰ پیامبر را به او عطا می کند. ۹۵/۱۰/۹

و فرمود: هر کس دوست دارد که رهایی یافتگان از آتش جهنم را بنگرد به فراگیران دانش بنگرد. به خدا سوگند برای هر گامی که طالب علم به سوی خانه عالم بر می دارد خدا عبادت یک سال را برایش می نویسد و برای هر گام او شهری در بهشت می سازد و هنگامی که بر زمین راه می رود زمین برای او آموزش می طلبد و در حالی صبح و شام می کند که آموزیده شده و فرشتگان شهادت می دهند که آنان از آتش جهنم رهایی یافته اند.

حضور در مجلس عالم از حضور در هزار تشییع جنازه و هزار عیادت بیمار بهتر است. کسی که به مسجد رفت و آمد کند تا دانشی مفید بیاموزد یا یاد دهد پاداش عمره و حجه کامل را دارد.

امیرمؤمنان سلام الله علیه می فرماید: ای مؤمن! علم و ادب بهای جان توست، پس در آموختن آن بکوش، پس هر چه بر علم و ادب تو افزوده شود بر ارزش تو افزوده می شود، چرا که از راه دانش، به پروردگارت راه می یابی و با ادب، خدمت پروردگارت را نیکو به جا می آوری و با این ادب در خدمت است که بنده سزاوار ولایت و قرب الهی می گردد، پس نصیحت مرا بپذیر تا از عذاب برهی. و فرمود: دو گام در مسیر علم برداشتن و دو

درآمدش جدا می کرد تا درآمد سال بعد فرا رسد. امام جواد علیه السلام می فرماید: فاش کردن چیزی پیش از استحکام آن باعث فسادش می شود.

پرهیز از تکلف

اهل بیت سلام الله علیهم در همه زمینه ها، زندگی راحت و معتدل و بی تکلف را برای پیروان خود توصیه کرده اند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: من متکلفان را دوست ندارم. مهمانت را به چیزی وادار نکن که بر او دشوار است. خودت را برای مهمان به سختی نینداز. گرامی داشت برادر دینی به این است که ... خود را برای او به زحمت نیندازد.

امیرالمومنین علیه السلام: گوارا ترین زندگی دور افکندن تکلف است. پسر من به فکر مشکلات همان روزی باش که در آن هستی. امام صادق علیه السلام: مومن خود را برای دوستان به تکلف و مشقت نمی اندازد. و فرمودند: کم زحمت ترین برادرانم کسی است که من با او همان گونه هستم که با خود هستم. اگر مهمانی سرزده نزد تو آمد هر چه داری برایش بیاور ولی هرگاه دعوتش کردی خود را به زحمت بینداز. اگر مومن به کاری بپردازد که در توانش نیست خودش را ذلیل کرده است. ۹۵/۱۰/۸

سنجش خردورزی

امام علی علیه السلام: معیار های سنجش خرد مردم عبارتند از: ۱- معاشرت و داد و ستد ۲- دستیابی به مقام ۳- برکناری از مقام ۴- توانگری و تهیدستی

فصل دوم: یادگیری و دانش اندوزی

اهمیت دانش اندوزی

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم: یا عالم باش یا در حال آموختن دانش و وقت خود را در بیهودگی و خوشگذرانی صرف نکن.

امام علی علیه السلام: حکمت را فراگیر هر چند از مشرکان. حکمت را فراگیر ولو از زبان دیوانه گان باشد.

ساعت نزد عالم نشستن و دو کلمه یاد گرفتن یادداشت
دو بهشت نزد خدا است که وعده داده است : و لمن
خاف مقام ربه جنتان (الرحمن/۴۶) امام باقر علیه السلام دانش را
از صاحبان علم یاد بگیرد و به برادرانتان به گونه ای
که یادتان داده اند یاد دهید. ۹۵/۱۰/۱۱

یادگیری علوم مورد نیاز

امام علی علیه السلام: علم و دانش قدرست است، هرکس
به آن دست یابد، غلبه می یابد و هرکس به آن دست
نیابد زیر سلطه قرار می گیرد. رسول خدا وارد مسجد
شد که دو مجلس برقرار بود یکی معارف دینی و دیگری
دعا. حضرت فرمود هر دو مجلس فرجامی نیک دارند؛
در یکی خدا را می خوانند و در دیگری دانش دین می
آموزند و یاد می دهند و این دومی برتری دارد و سپس
در کنار آنان نشست.

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم وارد مسجد شد و دید
گروهی گرد مردی را گرفته اند. پرسید: او کیست؟
گفتند: علامه است ای رسول خدا! آن حضرت پرسید:
در چه چیزی علامه است؟ گفتند: نسب های عرب و
تاریخ آن ها و ایام جاهلیت و شعر و ادبیات عربی را
می دانند. رسول خدا فرمود: این، دانشی است که هر
کس آن را نداند برای او زبانی ندارد و هر کس آن را
بداند برای او سودی ندارد. کنایه از این که مسلمان و
جامعه اسلامی باید برای فراگیری دانش، اولویت بندی
کند و به دانشی بپردازد که برای دنیا و آخرت او
سودمند باشد یا زبانی را بزدايد.

امام علی علیه السلام: بهترین آموختنی ها برای جوانان و
نوجوانان چیزهایی است که در بزرگسالی به آن نیازمند
می شوند و فرمود در کودکی دانش بیاموزید که در
بزرگی به آن شرف یابید. از هر دانشی بهترینش را
فراگیرید و پرهیزگاران گوش های خود را تنها به دانش
سودمند سپرده اند. ۹۵/۱۰/۱۲